

HORHE VOLPI
TRALJA
SENKI

Prevela
Dragana Bajić

■ Laguna ■

Naslov originala

Jorge Volpi

LA TEJEDORA DE SOMBRAS

Copyright © Jorge Volpi, 2012

Translation copyright © 2018 za srpsko izdanje, LAGUNA

EDICIJA BOLERO

Kolo II, knjiga 1

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

Za Rosio

Sonata
za violu i klavir
u fis-molu
Op. 17
Kristijani Morgan

Now small fowls flew screaming over the yet
yawning gulf; a sullen white surf beat
against its steep sides; then all collapsed, and
the great shroud of the sea rolled on as it
rolled five thousand years ago.

MELVILLE, *Moby Dick**

He was soon born away by the waves and
lost in darkness en distance.

MARY SHELLEY, *Frankenstein***

(Slika na 5. strani originala)

* Tad su malene ptice poletele krešteći nad još pospanim zalivom; turobno belo talasje tuklo je raspršujući se o njegove strme obale; onda je sve posustalo, a veliki morski zastor nastavio je da se valja kao što se valjao pet hiljada godina ranije. Melvil, *Mobi Dik*. (Prim. prev.)

** Ubrzo su ga odneli talasi i nestao je u tami i daljini. Meri Šeli, *Frankenštajn*. (Prim. prev.)

I

Alegro kon brio

Podsticajna žena

Sent Džon, Devičanska ostrva, 1967.

Od Firenze do Avra, 1925.

Čim podne prođe, kad plaža opusti i ne čuje se grak-tanje ptica ni cvrčanje cvrčaka – jedan jedini glas bi podigao galamu – okean liči na ploču tirkizne boje, tvrdu i neprobojnu. Sunčevi zraci prodiru kroz talase ne parajući ih, a burnice, kao da se drže o niti, bezvoljno se ljuljuškaju u tropskoj izmaglici.

Vetar sposoban da šiba mangrove kao da su vlati i da napola savija snopove palmi – lomeći im kose jednom rukom – izlučuje gusta isparenja koja se sa zadahom satrulih algi lepe za kožu.

Kad podigne pogled, bleštavo beličasto plavetnilo vređa joj zenice. Umesto da ostane napolju, na mirnoj plaži, *svojoj* plaži, Kristijana se oseća zarobljeno u nepropusno zatvorenoj sobi, u pećnici krečnjačkih zidova, bez izlaza.

Pesak joj prži butine i pete, ali ona ne želi da ustane, ne usuđuje se da pokuša: telo joj je zadobilo neku

nepodesnu težinu, ili je vazduh postao toliko gust da joj i najmanji pokret rukom izgleda kao podvig, pa radije ostaje tamo, nasukani kit na samrti, pred mirnim morem u plamenu.

Žena ispruži ruke i dlanovima se osloni o tlo. Zglobovi se napregnu, a prethodnog dana povređen članak šake – jedan pogrešan zamah odbacio ju je na stenje – izmami joj jauk i nekoliko suza.

Lahor joj zapahne lice i nepcima vrati ukus lignji koje je ručala više po navici nego od gladi; opori ukus joj se spušta niz grlo, zagrebe je u jednjaku i gotovo je natera na povraćanje. Vrti glavom levo-desno nastojeći da odagna ošamućenost i gađenje.

Odvratna si, čuje sred talasa.

Besmisleno, kaže sebi, ovde nema nikoga sem tebe same: more, sunce, još jedan dželat, pesak koji se upinje da te ugljeniše, ko li to još obitava u ovom ogavnom raju?

Jezik joj mrsi reči, izvrće slogove ili ih komada. U njenom tonu nema patetike niti razočaranja, tek izvesnog prizvuka gorčine.

Voda joj okrzne vrhove stopala – plima jedva da se može nazvati plimom – izazvavši napad panike kao da joj je nepoznata ta prozirna, gotovo živa materija koja je sada pipka.

Okean se, međutim, podsmeva njenoj žalopojci: ovde gore vlada čisto blistavilo, tanani sloj morske svetlosti, kraljevstvo privida, ravnodušnost prema govorkanjima i ophođenju – slatko i blago talasanje – iako je dovoljno

uroniti telo i glavu pa doživeti prvo stresanje od jeze, od tajni koje grizu poput pirana, od kleveta i neslućenih glasina, od vrtloga ljubomore i prevara, od govorkanja kitova i vrebanja jegulja u tami koja sve izjednačava i sve uništava.

Četrdeset dve godine ranije: isto more, ali umerenije podneblje i tonovi bliski čeličnim, gotovo crnim.

Takođe leto, žestoko leto s druge strane Atlantika, zagušljivo, mada bez onog obilja miomirisa i boja iz novoga sveta.

Drugo vreme, drugi život.

Pena vijuga među Kristijaninim prstima dok oštrica svetla reže obzorje. Ako je srećna, to ne otkriva: usta drži zatvorena, usne su joj rasušene, izraz zamišljen.

Njena bela lanena haljina leži na bedemu nasipa kraj odeće tog čoveka koji, za razliku od nje, jedva prikriva svoju nervozu. Njegovo zategnuto i čvrsto telo Kristijanu podseća na neki stari bronzani kip, na jedan od modela prema kome ju je Pen di Boa* terao da slika u Savezu studenata umetnosti – obično telo – iako je uzbuđenost izazvana njegovom zadnjicom i udom gotovo bolna.

On je uzima za ruku nežnije nego što bi želela; njegov pogled je, naprotiv, prestravljuje: ne zato što krije neku

* Gi Pen di Boa (*Guy Pène du Bois*, 1884–1958), američki slikar i likovni pedagog i kritičar. (Prim. prev.)

iščašenost ili pretnju, nego zato što otkriva da je žudno usredsređen na okean, kao da je ona tek skraćenje perspektive u pejzažu, udubljenje ili šupljina.

Oboje hodaju ćutke, drhtureći – on zbog straha, ona zbog oštine vetra koji odjednom seče – utiskujući svoje kratkovečne stope na plaži, pa ulaze u tminu mora. Kad im voda dopre do pojasa, on odlučuje da se s njom suoči, osmehuje joj se i privlači je k sebi. Ali umesto da joj poljubi usne, te usne koje samo žude za dodirom drugih usana, ljubi je u čelo i kapke – ne jako devojče – dok voda prska nagost njihovih pleća.

Kristijana ne podnosi njegovu nežnost: zgrabi ga za potiljak i silovito ljubi.

On se brzo odvaja od nje – ona je opasnost, pretnja – i skreće pogled ka obzorju. Dok je udaraju talasi, Kristijana pokušava da ga ščepa za mišice, da mu zarije nokte u kožu, da se pripije uz čvrstinu njegovih grudi, uz taj oslonac koji je neće pustiti da potone kao neki denjak.

Oboje ćute dok on, gotovo postiden, šapatom ne kaže: treba da se vratimo.

Ona ga posmatra ozlojeđeno; najzad ga poslušna, prokleti razum kojim se on uvek rukovodi.

– Pa da se vratimo onda – prihvata uz poljubac.

Poljubac koji nema ukus ni početka ni rastanka, poljubac u kome je sabijen njen bes, poslednji poljubac pre nego što se vrate po sopstvenim tragovima, pre nego što se zavere s varkom noći, pre nego što ponovo uzme svoju belu lanenu haljinu, pre nego što se vrati

beznačajnosti sveta, pre nego što krenu u grad gde ih čekaju Vil i Džozefina sjedinjeni u svojoj nevolji.

Muškarac pušta Kristijaninu ruku i polazi ka bedemu nasipa. To je tek trenutak, ali konačan trenutak jer ona ostaje sama – sama kao sada, sama kao uvek – u gustini mora.

Kristijanino sanjarenje se prekida kada je protrese grč od smrada hrane koja joj se vraća.

Oporost bljuvotine otkriva da joj se ne prazni samo utroba: ta supstanca sadrži poslednje ostatke njenog duha.

Žena se čelom oslanja na pesak – kao musliman u molitvenom času – dok joj se pljuvačka sliva na vrat. Jedan pelikan se obrušava na nju krešteći poput đavola ili pomahnitalog deteta, tako da Kristijana čudom uspeva da ga izbegne. Bezvoljna plaža postaje ratno područje: njenom krvlju se hrani oblak komaraca, vrućina joj kida pluća, a okean je steže svojim pipcima.

Kristijana se divi širini mora sa istom onom pohlepom koja joj je kod Mansola toliko smetala: tamo se pretvorila u njegovu zarobljenicu i tamo je, može biti, njen izlaz. Karibi se oko nje okreću u vrtlogu. Sapliće se i kreće puzeći, grudi i trbuha prekrivenih peskom.

Sunce je započelo svoj pohod ka dubinama, zašto i ona ne bi za njim? Silaženje sporo poput sidra, mehurići koji je čuvaju od riba i njihove gladi, plava svetlost koja

crni, divlji zagrljaj podmorskih struja, sve tananija, sve neuhvatljivija besvest.

Kristijana se ne boji davljenja niti grabljivica, a ni krajnje samoće u vodi: dovoljno bi joj bilo da se prepusti kao neko ko se prepušta da ga vodi tok priče, kao neko ko prvi put sluša o pustolovinama Ahaba* sa nemani, kao neko ko voli ne misleći na ljubavni ropac, neizbežan.

Četrdeset dve godine ranije, u bučnoj kafeteriji nedaleko od Pjaca de la Sinjorije u Firenci – iza leđa turoban plakat za *bitter* – Kristijana obučena u plavo, s niskom bisera oko vrata, vrti i odvrće jedan uvojak i posmatra kako se savija pepeo na cigareti njenog supruga.

Ispred njih poslužavnik na kome se gomilaju ostaci popodneva: sićušne šolje obojene espresom, poluprazne čaše, salveta sa karminom, tanjirić sa poslednjim mrvicama kolača od lešnika.

Uveče će Kristijana u svoj dnevnik zabeležiti: čekanje je bilo mučenje, naprezala sam se da pokažem razdražljivost, dosadu ili i jedno i drugo, a u sebi sam oćećala samo potresenost, divlje, panično uzbuđenje.

Vil je zadubljen u novine koje je listao celog popodneva iako jedva da zna dve-tri reći italijanskog. Kristijana se ponovo okreće ka prozoru, mršti se i pretvara se da zeva.

* Kapetan Ahab, junak iz Melvilovog *Mobi Dika*. (Prim. prev.)

– A da se vratimo u hotel?

Pošto se upinje da odgonetne odeljak o finansijama, Vilijamu treba čitava večnost da se složi, pa još i da kelneru traži *il conto*. U tom lokalu obloženom tamnim drvetom, s mirisom na duvan i tek samlevenu kafu, oseća se odveć udobno – odveć sigurno – da bi ga tek tako napustio u zamenu za svežinu ulice. A zatim, šta bi njih dvoje u sobi radili nego da sa istom strepnjom čekaju prijatelje?

Bole ga leđa, a tromost ga prikiva za drvenu stolicu. Kristijana ne trpi njegovu nepokretnost.

– A da se malo prošetamo?

Vil pažljivo izdahne kako ona ne bi pomislila da nje-gova opuštenost znači prekor.

– Šetali smo se celog prepodneva.

Kristijana se ne buni. Po stoti put osmatra prozor – grupa prelepe mladeži glasno čavrlja – uzima kutiju cigareta sa stola, divi joj se kao da je od dragog kamena, vadi jednu i prinosi je usnama. Vil se pravi da ne vidi, a ona pretražuje po torbi dok najzad ne izvadi zlatni upaljač, poklon od oca.

Vil povlači poslednji dim, ostavlja dve novčanice na stolu i ustane da ode po mantil i šešir. Kristijana ga prati i već na ulici hvata ga podruku, više da ga natera da se oseti jakim nego zbog iznenadnog izliva nežnosti.

Prolećni povetarac razgaljuje im lica, tako bela, tako istovetna, i obliva ih zdravim rumenilom. Prelaze preko trga ne pogledavši se, ne pogledavši čak ni toranj ili

natkrivene prolaze, i mehanički idu u *albergo*: Vil ne propušta priliku da izvrće italijanski. Sporost šetnje i crvenkasti večernji tonovi smiruju Kristijanu i ona zapada u još jednu od onih promena raspoloženja koje je tmurno prate još od prvih dana putovanja.

– Jesi li dobro? – promrmlja Vil, svestan da je njegovoj ženi dosadno a da on ne može da učini ništa da to izbegne.

Kristijana nežno klima glavom: jedini način da smiri svoj osećaj krivice, krivice zbog nečega što se nije desilo ali će se kad-tad desiti.

– Idemo do vepra*?

Ona voli taj grubi bronzani kip, obožava njegovu rugobu, retku osećajnost te životinje koja u njenim očima predstavlja neukročenu prirodu, ogledalo nje same, na mestu slavnom po otmenosti i bezbrižnosti.

– Zaboga, nemoj opet, Kristijana.

Vil odmah shvata svoju grešku: danas nije dan da je muči.

– Zašto ne bi ti otišla? – ispravlja se obazrivo. – Leđa me ubijaju, radije bih se vratio u hotel, tako će Marijevi, kad napokon stignu, tamo zateći nekoga.

Kristijana bi se oduševljeno sama izgubila u firentinskom predvečerju, hodala bi uličicama sa Harijevim

* *Fontana del Porcellino*, popularna firentinska fontana sa bronzanom skulpturom vepra iz XVII veka. (Prim. prev.)

duhom za leđima, zamišljala ga na svakom uglu i promišljala o njegovom raspoloženju i zbunjenosti.

– Jesi li siguran, Vile?

I ne pruživši mu vremena da odgovori, spušta mu poljubac na čelo.

– U redu, onda ću ja poći da pozdravim vepra, neću dugo, obećavam ti, za pola sata ću ti se pridružiti u hotelu.

Vil se osmehuje, to je njegov prvi pravi osmeh u poslednjih nekoliko nedelja. Divi se devojačkom skakutanju svoje supruge, ali kad joj se obrisi izgube u daljini, lice mu se smrkne.

Sad će on primiti Marijeve, on će morati da bude učtiv prema njima iako ih voli i prezire, on će morati da pristojno odgovori na pitanje koje će mu Hari uputiti i pre nego što mu pruži ruku: *Gde je Kristijana?*

Ona zapisuje u dnevnik.

Pre braka, pre rata – pre katastrofe, dakle – verovala sam da Vil i ja možemo da provedemo večnost sami, da se naši razgovori nikada neće iscrpsti; pričali bismo o svemu, o onom najbanalnijem i najozbiljnijem, smejali bismo se ili makar razmenili saučesnički izraz, čak sam nas zamišljala srećnima i bez razgovora. Posle su došli rat i brak – katastrofa – i beskrajna pisma koja smo razmenjivali, redovi ispunjeni samoodricanjem i junaštvom, njegovi vojnički doživljaji, moje tupave

pričice o ovom ili onom ranjeniku, sve se to strovalilo u niz monologa koji nije ublažavao naš strah od ćutanja. U početku mi se njegova udaljenost učinila prirodnom: na klinici sam videla desetine vojnika okovanih krivicom, strahom i neljudskim prisustvom tolikih mrtvih. Htela sam da mislim kako će Vil proći kroz spor ali postojan proces lečenja kao i njegovi saborci, ali sam posle godinu dana shvatila da on nikada više neće biti onaj vedar, donekle naivan mladić kojeg sam obožavala u poljskoj kući svoga oca. A možda sam se i sama promenila, nesposobna da razumem njegovu grižu savesti. I eto nas danas ovde, u Firenci, on me voli i ja volim njega, a jedva se podnosimo ako nismo okruženi prijateljima, u društvu sa Harijem i Džo, čak i sa Majkom i Veronikom: sa svakim ko nam omogućí da zaboravimo u šta smo se pretvorili.

Kad otvori vrata hotela, uzbuđena i znojava – vepar joj je pomogao da sebi dá oduška – Kristijana nabasa na Džozefinin lik: na njene orlovske, lepe, besprekorne crte. Ne razmišljajući, baca se na nju.

– Kako se radujem što ste već u Firenci! – uzvikuje, mada se smesta obuzdava da bi prikrla pravi razlog svoje radosti.

Ova je poljubi u obraz i brzo se povuče. Kristijana je dobro poznaje, posmatrala ju je tokom tih hladnih meseci u Kembridžu, u njenom bledilu prepoznaje oluju.

– Kako je bilo u Sanremu?

Niz živahnih rečenica šiklja iz Kristijaninih usta: vatromet za prikrivanje prijateljičine hladnoće.

Da se usput nije posvađala s Harijem, da se nisu sukobili, da nije on možda nagovestio da...? Nemoguće, odgovara Kristijana sebi, svakako je samo umorna, ne treba da izmišljam, ne smem dozvoliti nagonu da me vodi.

Na nekoliko koraka uočava Harija.

– Vidi ti nju, Kris! – kaže joj ovaj umesto pozdrava. – Prosto zračiš i sva si rumena. Vil mi je već otkrio tvoje oduševljenje firentinskim veprom.

Henri se vlada pristojno iako ona u njegovom pogledu nazire sjaj koji je ispunjava radošću, a istovremeno joj daje znak za uzbunu. Mrzi što je on već sve isplanirao kao da se nadzor nad njenom sudbinom nalazi samo u njegovim rukama.

– Put je bio divan – kaže Hari – ali nam je potrebno da se lepo okupamo. Da se nađemo u šest na večeri?

Predlog smiruje Kristijanu: pauza pre susreta za koji predviđa da će u najboljem slučaju biti buran. Džo i ona se hvataju za ruke, ili tačnije, prijateljica je čvrsto drži – nokti joj se cackle, sasvim su sjajni – i njih dve razmenjuju probadajuće osmehe. Za to vreme Hari se raspravlja sa liftbojem nastojeći da istakne potrebu za pažljivim rukovanjem njihovim prtljagom. Najzad uzima svoj kaput, hvata Džozefinu podruku, poslednji put namigne Kristijani, pa se oboje brzo penju ka svojoj sobi.

Kad su Hari i Džo otišli, Kristijana shvata da je Vil ceo prizor gledao zavaljen u jednom šezlongu.

Njen suprug je tek posmatrač strujanja koja se prepliću između Henrija, Džo, Majka, Veronike i nje same. Svedok njenih razdiranja koji stoji po strani i nije u stanju da zaustavi ono što samo što mu se ne desi pred očima.

Vil se uspravlja: blagi tik desnog kapka otkriva zlovolju.
– Hajdemo gore.

Oboje se zaustavljaju pred sobom broj osam, on stavlja ključ u bravu: ogroman ključ sa grimiznom ple-tenicom koja se Kristijani čini kao loš predznak.

Kad uđu u malu prostoriju obloženu tapetima s ljub-čicama i orlovnjakom, Vil svojim punim usnama poljubi suprugu u usta. Njoj nema druge do da mu odgovori.

On joj otkopča haljinu, gotovo je strgne. Ljubi joj grudi, ramena, ključnjače, rapavim jezikom liže joj bradavice.

Kristijana se prepušta. Muž je baca na krevet, čipkani prekrivač prihvata njeno zanemoćalo telo.

– Volim te, ženo.

Kristijana ga ne sluša, širi noge i nastoji da ne misli ni na šta. Da se ne seća Harijevih crta lica, Harijeve kolonjske vode, Harijevog glasa.

Vil trapavo spušta pantalone, trlja se o suprugine butine i stidnu kost, ali mu ud ostaje mlitav, izdala ga je hitnost želje. Kristijana uzima u ruku dečji penis – jadničak moj! – i miluje ga pokretima gore-dole.

On ustaje, besan, i zatvara se u kupatilo.

Ona bi volela da ga uteši, da izgovori neku rečenicu koja bi ga ohrabrila, ali sluti da bi ga to još više ponizilo, pa odlučuje da ostane tu, polugola, pogleda uprtog u tavanicu, potresena jadikovkom koja dopire sa druge strane vrata.

I dođe joj tada da zaplače, pa plače.

Kad je bila mala, za Kristijanu nije postojala tama, niti je postojao mrak: crno se pretvaralo u snop sjajnih, purpurnih, plavih ili ljubičastih tonova, kasnije crvenih, narandžastih i žutih – nikada zelenih – pa bi se odjedanput pred njom uzdiglo obilje figura. Rombovi, kvadrati, trouglovi, krugovi, zatim blistave ženske obline, vukovi, panteri, bengalski tigrovi, ponekad ogromne ptice grabljivice, ajkule, gušteri, divlji veprovi. Stvorenja koja su je opkoljavala i pretila joj, zveri koje joj nisu davale mira dok bi ona ostajala u zatočeništvu u kojem su je svake večeri držale majka i dadilja.

Tog puta majka nije bila kod kuće, otišla je u kupovinu sa susedkama, a otac je kao i obično dokasno ostajao na univerzitetu. Kristijana je tada imala oko četiri-pet godina i, kao i njene sestre, čuvala ju je nova vaspitačica, Nemica, visoka žena, donekle gojazna, kože prošarane paučinom plavičastih vena i sa nogama koje su devojkice zvale šipovima.

Ta žena je na njih stalno vikala, njene sestre su se plašile i ćutale, Kristijana bi se, naprotiv, usuđivala da je čika, sakrivala bi joj čarape i trogloditske papuče. Na kraju bi je guvernanta uvek uhvatila, držala bi je kao kakav dronjak, drmusala je i drala se na svom kame-nom jeziku i debelim kažiprstom bi joj pokazivala vrata ormara.

Nije bilo milosti: sestre su je posmatrale ispod kreveta ili s dovratka dok bi je žena držala za ramena, gurala je u dno ormara i za sobom zatvarala vrata.

Kristijana bi tamo ostala obično sat-dva, no tog popodneva majka se vratila ruku punih paketa i otrčala u svoju sobu da isproba prsluke i suknje. Sestre su se igrale, a Nemica je sklapala odeću i slagala je na police. Niko se nije setio zarobljenice, napuštene sve do u predvečerje.

Malena je cvilila dok joj se nisu ponovo javile geometrijske figure, ženske obline, sasvim beo mesec, vuci, lešinari, bengalski tigrovi, strašni divlji veprovi.

Tek kad je majka bila spremna za večeru i pozvala svoje kćeri za sto, primetila je Kristijanino odsustvo. Vaspitačica je priznala da ju je kaznila, a majka je otkrila njeno sklopčano telašce u ormanu. Jedva ju je razbudila dok malena nije rastvorila krmeljive kapke i promrmljala izvinjenje.

Sutradan je majka otpustila Nemicu. Ipak, nikad se nije izvinila Kristijani, a ubrzo ju je i sama ponovo kaznila zatvaranjem u ormar jer je bila neposlušna

devojčica, gorda devojčica, nemoguća devojčica. Devojčica toliko različita od svojih sestara.

Tokom večere četvorka sprečava Kristijanu da se usredredi: kad god Džo i Vil otvore usta da pričaju o klimi – užasno vreme za april, zar ne misliš? – o ljubaznosti ili neusiljenosti Italijana – meni čak nisu ni zgodni – o očiglednoj lepoti Gibertijevih Rajskih vrata, o Davidu ili Bruneleskijevoj kupoli – čovek se uvek razočara kad otkrije dela koja je toliko puta video na slikama ili u časopisima – ona srkne svoj kianti, deseti te večeri, i upre pogledom u kockastu šaru.

Kako da ne ukrsti pogled sa Harijevim? Kako da se ne prepusti iskušenju i ljubomori? I kako da rukom ne sklizne pod sto i ne spusti je na njegovo koleno? *Pappardelle ai funghi porcini** hlade joj se u tanjiru; ni mocarelu nije okusila.

Njena potpetica udara u ritmu koji Džo ne može da podnese.

Kada kelner spusti na sto tri porcije tiramisua i kafu, Hari napokon uspeva da prijateljima istragne reči iz usta.

Gotov je *small talk*** , dosta okolišanja: vreme je da se priča o onome što nas se zaista tiče, o onome što svi hoće

* Ital.: rezanci sa vrganjima. (Prim. prev.)

** Engl.: neobavezni, besadržajni razgovor tek da bi se razgovaralo. (Prim. prev.)

– ili neće – da čuju. Sve četvoro su već podnapiti, kjan-ti im plovi po glavama, Džoin nos i obrazi su se zaru-meneli, čak i Vil izgleda opušteno, a Kristijana umire da sazna kako je protekao Harijev susret sa Jungom.

On počinje rečenicom koju je tokom večere pokušao da završi bar u deset navrata.

– Na mene je ostavila utisak ne samo njegova sposobnost da smesta proceni osobe nego i njegova obdarenost da predvidi budućnost: uvek pogodi šta ćeš mu ispričati kao da te poznaje celoga života. I Ema je izuzetna, čovek ne pomišlja da jedna tako stroga žena može da bude toliko, kako da kažem, toliko puna razumevanja za svog muža. Jung tvrdi da će s vremenom postati sjajna terapeutkinja.

Džo zeva, radije bi ćaskala o klimi ili o šećeru u desertu.

– A najneobičnije je kakav život Jung vodi na tako konzervativnom mestu kao što je Švajcarska. Pored supruge, on u svom okruženju ima jednu mladu analitičarku, svoju nekadašnju učenicu, devojkicu od oko tri-deset i nešto godina, ne preterano lepu, ali vrlo živahnu i pametnu, koju zove *podsticajnom ženom*.

Da je obavezan da se drži istine, Hari bi morao priznati da njegov susret sa Toni Volf nije bio tako idiličan. Jung je navaljivao da Hari ode u njenu ordinaciju, pa nije imao drugog izlaza nego da sledi njegova uputstva. Pošao je kući Volfove već oko podneva, pre njene stalne, ritualne posete učitelju.

Primala je u maloj, donekle sumornoj sobi bez ukrasa: beli, čisti zidovi, prozorčić bez zavesa, rustični radni sto pretrpan beleškama i papirima, podna lampa vrsne juvelirske izrade, jedini ustupak luksuzu i dobrom ukusu.

Volfova ga je primila odevena u kožnu jaknu koja je njemu izgledala kao lovačka, u vrlo dugoj suknji, s polurazbarušenom neočešljanom kosom i bosa. Da, bosa.

Sve vreme je pokazivala švajcarski ledenu ljubaznost, postavljala mu uobičajena pitanja, pokušavala da napravi pregled njegovih kompleksa i fobija, potanko je istražila neke njegove snove – jedan pas skakuće oko njega ispred ambara u plamenu, neko dete s glasom odraslog priča mu o padu jednog srednjovekovnog kraljevstva – dok je on nastojao da na njena pitanja odgovara.

Na kraju mu je ponudila šolju čaja, pa su se pozdravili s izvesnim osećajem obostranog neuspeha: Volfova je u njemu verovatno videla još jednog američkog snoba koji joj je zakucao na vrata, a njega je, nasuprot tome, zanimao samo dvosmisleni odnos koji je nekadašnja učenica imala sa svojim učiteljem.

Ne prestajući da grize donju usnu, tonom lišenim zlobe, Vil prekida svog prijatelja.

– Hoćeš da kažeš da ta žena gaji prijateljstvo, kako da kažemo, prisno prijateljstvo sa Jungom i da to njegova supruga dozvoljava?

Ni Hari to ne bi bolje sažeo, ali čuvši ove reči, njih četvoro moraju da prihvate posledice jednog životnog primera koji ih uzbuđuje i izaziva im nervozu.

Džo se dobro drži, ne reaguje, njena hrabrost se premešta u neprimetni pritisak prstiju na šolju. Kristijana oseća da joj se hladan znoj sliva iz pazuha niz bokove. Sam Vil je zanemio pred iskrenošću svoje sinteze. Samo se Hari nasmeje grohotom, koji neizbežno zamire.

– Ema i Toni ne samo da Jungu pomažu i prate ga – nastavlja posle pauze – nego se i smenjuju u različitim zadacima koje on obavlja. Njih troje obrazuju tim, rade zajedno, vole se, teže postizanju individuacije. Ti znaš o čemu govorim, Kristijana: čovek samog sebe može da upozna samo ako zaroni u svoje ja uz pomoć nekoga neuobičajeno obdarenog instinktivnošću i osećajnošću.

Nije potrebno da on dalje povlači paralele, ali Kristijana nije spremna da tek tako popusti: ideja je možda zavodljiva, oseća se polaskanom, *podsticajnom ženom*, ženom koja je u stanju da nadahne njega, Harija A. Marija. Nasuprot tome, ljuti je njegova nadmenost, pomanjkanje takta.

On će se pozvati na svoju iskrenost, na to da se pridržava čestitosti uobičajene između njih četvoro i naglašavaće činjenicu da među njima nikada nije bilo granica ni tabua, no ovoga puta je prekardašio. Njegov predlog je uvreda i ona sad mora da ga opovrgne.

– Ne mogu da poverujem da dve žene našeg doba prihvataju takve uslove. Ja ih nikad ne bih prihvatila.

To *ja* uzdrma Harija, iako Kristijanina strategija ne funkcionira sasvim: čini se da je Džozefina ne prihvata kao saučesnika, pa se između dve žene ne stvara savez.

Hari se onda sprema da potvrdi svoje divljenje prema Jungu, ali ga tada već više niko ne sluša. Vil plaća račun i njih četvoro ćutke odlaze iz tratorije.

Kristijana i Henri su se upoznali dve godine ranije, 1925, na predstavi u njujorškoj Metropolitan operi.

*Mitleid! Mitleid mit mir! Nur eine Stunde dein! Nur eine Stunde dein! Un des Wegessollst du geleitet sein!**, pevala je punačka sopranistkinja obavijena ljubičastom tunikom, razbarušene kose i raspomamljenih pokreta, ničice klečeći pred junakom, sasvim blizu grubijana koji ju je namamio i oteo.

Kristijana je slušala s knedlom u grlu, pogođena njenom nesrećom. Mrzela je tenora što tu palu ženu odbacuje bez i najmanjeg izraza milosti. *Vergeh, unseliges Weib* – odlazi odavde, nesrećna i zla žena: Kristijanin oskudni nemački obično bi je izdao – napadao ju je dok je sopranistkinja još preklinjala za samilost: *Hilfe! Hilfe! Herbei!***

I kao za inat Kristijani, žena je na kraju pristala da tenoru oda vradžbinu pomoću koje će pobediti

* Iz Vagnerove opere *Parsifal*: Avaj! Jedna li sam! Moj si tek na jedan sat – a onda svojim putem odlaziš! (Prim. prev.)

** Pomoć! Pomoć! Ovamo! (Prim. prev.)

neprijatelja. Te tako, kad je bariton hitnuo sveto koplje na junaka, ovaj je samo napravio znak krsta i oružje je zalebdelo nad njegovom glavom, a đavolji zamak se stropoštao u paramparčad. Tenor je pobednički pogledao prema sopranistkinji sa zidina u ruševinama i dok se ova još uvek vukla kroz blato, uputio joj poslednje reči: *Du weißt wo du mich wiederfinden kannst*: ti znaš gde me možeš naći.

Nekoliko osornih akorda označilo je kraj drugog čina.

Publika je oduševljeno ustala, a umetnici su sred aplauza pohitali na proscenijum.

Samo je Kristijana ostala nepomična na sedištu, sa suzama u očima: suzama besa. Ona nikada ne bi plakala zbog odvajanja, sloma, osujećenih ili pobedničkih ljubavi na holivudski način; plakala bi, i te kako, zbog prezira koji su ovde i tamo, onda i sada – uvek – trpele žene.

Videvši njene uplakane oči, Majk Mari ju je uzeo za ruku i milovao kako je verovatno činio sa svim osvojenim ljubavima: vitez spreman da uteši damu. Kristijana se grubo odmakla od njega.

Šta li je sad ovoj ženi, pomislio je Majk.

Otkad je prvi put bio s njom u jednom hotelu u Vili-džu, Kristijana ne samo da je spavala s njim ne postavlja jući previše pitanja nego mu je i predložila da iskustvo ponove svake dve-tri nedelje, istina u najčudnije vreme – četvrtkom u deset, nedeljom u pet – kad je to njihovim partnerima bilo najmanje sumnjivo. Majk nikada nije shvatio zašto je sve ispalo tako jednostavno, zašto

se nije opirala ona, žena tako sofisticirana i pametna, u svakom slučaju daleko pametnija od njega, iako, kako se sad uverio, takođe poluluda i neukrotiva.

Svetla u sali su se upalila i Kristijana se obrela sred lažnog sjaja koji fanatici toliko obožavaju: smokinzi, leptir-mašne, stole, hermelini, dekoltei sa obiljem bisera i dijamanta. Licemerje društva u kome je odrasla, u kome je rođena i njena majka i u koje je ta majka neizostavno htela da je protera.

– Eno moga brata, idem po njega, voleo bih da ti ga predstavim – šapnuo joj je Majk na uvo i ostavio je u loži u društvu jednog matorog para.

Od mladosti je slušala o Henriju Mariju: za njenu majku je uvek bio odlična partija, a prijateljice su se otimale o njega na svojim prvim balovima, mada se na kraju oženio Džozefinom Rentul, bogatom naslednicom iz Bostona, devojkom koja nije ni plenila niti bila lepa, iako je nesumnjivo bila otmena, čistog tena bez nedostataka, sasvim izvesno sjajna domaćica.

Kad je Henri – zovi me Hari, rekao joj je – Kristijani poljubio ruku napetim, gotovo grubim pokretom, ona čak nije ni podigla pogled, promrmljala je jedno neobavezno zdravo i usredsredila se na neukusan dekor.

Hariju je – zovimo ga, dakle, Hari – bila zabavna drskost tog odbojnog devojčurka džinovskih očiju, neukrotive ljubavnice njegovog brata.

U svakom slučaju, Majk ga je već upozorio na njenu nabusitost i nedostatak manira.

Ne obraćajući preteranu pažnju na nju, Hari je komentarisao predstavu sa svojim susedima, hvalio vagnerovsku silovitost, kritikovao visoke tonove sopranistkinje, dirigentovu uskraćenost u preludijumu, veličanstvenu središnju ariju baritona: pravi prikaz erudicije samo za nju.

Zvonce je najavilo treći poziv, Hari se izvinio, ponovo Kristijani poljubio ruku i napustio ložu da bi se pridružio Džo i svojim prijateljima u parteru.

Majk se vratio na sedište i zabavljao se gledajući kroz dvogled dok mu je Kristijana uputila grimasu očiglednog značenja – kakav nesnosan brat – pre nego što se prepustila naletu talasa muzike.

U svom dnevniku o sledećem susretu priča sama.

„Koga ti više voliš, Frojda ili Junga?“, rekoh mu iznebuha dugim prstima ocrtavajući profil dva suparnika. Nije proteklo ni dve nedelje od našeg prvog susreta ili

razmimoilaženja u Metu, a ja sam se nekako dovila da pozovem njega i Džozefinu kod nas na večeru.

To je bio naš prvi pravi sukob, jednom i on meni da bude na milost i nemilost, a ja u svom elementu, likujući u ulozi podbadajuće i nasrtljive domaćice koja mu ne daje vremena da se zaštiti i primorava ga da joj pruži odgovor. „Zavisi od toga ko postavlja pitanje“, izusti Hari preplašeno. Ja sam ga pritiskala sve dok nije više imao drugog izlaza nego da prizna da ih nije dovoljno čitao. „Ali recite mi vi ko je vaš miljenik“, rekao mi je. „Jung, naravno“, odgovorila sam. Hari je zatim spustio kašiku u krem supu od špargli i prikrio osmeh. „A možete li mi onda reći kako je neko tako mlad i, ako mi dozvolite smelost, tako lep, dospao do tako odlučnog izbora?“

Volela bih da sam mu odgovorila: zbog života, mog života, zbog svega što sam proživela, ali bi ovakva rečenica iz usta devojke od dvadeset šest godina zvučala neumesno. Sezonska depresija, ta neuhvatljiva patologija koja mi je dijagnostikovana u petnaestoj godini, bila je odgovorna za moje uranjanje u psihologiju, psihoanalizu, analitičku psihologiju, moždane poremećaje, snove, vizije, tikove, omaške, fobije, manije.

Posle prvog napada u petnaestoj godini, oboljenje je postalo hronično. Mogla sam da provedem dugo vremena bez ikakvog simptoma, manje-više srećna, manje-više tužna, usredsređena na balove, udvarače, haljine; na to da izgledam uvek bolje nego što sam bila – tipična poduka moje majke – a onda, bez i najmanjeg

upozorenja, raspoloženje mi se mutilo, prestajala bih da jedem, balovi, slavlja i momci su mi se činili nevažnim, postajala sam osorna i prosta, zadubljena u svoj dnevnik i svoje crteže.

Roditelji su se konsultovali s bezbroj lekara i svi su preporučivali isto: mirovanje i odmor, što je značilo da se udaljim od svake delatnosti koja bi mi uznemirila živce i da se lišim svega što bi mi bilo uzbudljivo ili bi moglo da me uzdrma, umetnosti, aktivnosti na vazduhu, čak i čitanja romana, naročito kriminalističkih i vesterna. Zime su se tako pretvorile u razvučene more, u niz dana za lenstvovanje i ispraznost iz kojih nema uspomena.

S godinama sam poževela da shvatim šta se dešava mome umu, odložila sam podlistke Džejn Ostin i, zahvaljujući Lusijinim savetima, počela da prelistavam beskrajne psihijatrijske tomove, medicinske studije i monografije iz patologije, sve što bi mi ponudilo neko rešenje za moju boljku. Zatim su se preda mnom pojavili Frojd, Rank, Adler i Jung, intelektualni i obrazovani Jung, jedini za koga se činilo da je u stanju da pruži smisao mojim vizijama i mojim teskobama a da ne govori nužno o seksu, o seksu i ranama iz detinjstva.

Međutim, umesto da mu sve to pružim kao odgovor, samo sam mu rekla: „Vrlo prosto, Hari, ja sam ih obojicu pročitala.“ Veče je zatim krenulo svojim tokom, za stolom se razgovaralo o ne tako otmenim opštim mestima, pričalo se o šeširima koji su u modi, o nemačkoj krizi,